

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра експериментальної фізики, інформаційних та освітніх
технологій

**Психолого-педагогічна навчальна практика здобувачів освіти
навчально-наукового фізико-технологічного інституту
(методичні рекомендації)**

Луцьк 2023

БАРТКІВ Оксана, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

СОБЧУК Оксана, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної математики та методики навчання інформатики, Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Укладач: Головіна Н.А., канд. фіз.-мат наук, доцент;

У методичних рекомендаціях подано матеріали щодо організації та проходження навчальної психолого-педагогічної практики здобувачами освіти ОКР “Бакалавр” галузі знань 01 – Освіта/педагогіка; спеціальності 014 – Середня освіта (фізика), освітньо-професійна програма Середня освіта. Фізика Волинського національного університету імені Лесі Українки.

© Головіна Н. А.
© Волинський національний
університет імені Лесі Українки

Зміст

Вступ. Психолого-педагогічна практика: Відкриття світу спеціальності

- 1. Опис освітнього компонента**
- 2. Анотація, мета та завдання**
- 3. Компетенції та результати навчання**
- 4. Етапи практики та функції учасників процесу**
- 5. Приклади сприяння ознайомленню зі спеціальністю. Види діяльності**
- 6. Інформаційний обсяг освітньої компоненти. Структура**
- 7. Завдання для самостійного опрацювання**
- 8. Документація, яку зобов'язаний представити студент-практикант на кафедрі**
- 9. Оцінювання психолого-педагогічної практики: Важливий крок у підготовці майбутніх фахівців**
- 10. Політика курсу**
- 11. Методичне забезпечення та рекомендована література**
- 12. Додатки**

Психолого-педагогічна практика: Відкриття світу спеціальності

Психолого-педагогічна практика – це важливий етап у підготовці майбутніх фахівців у сфері освіти та психології. Цей час – це можливість здійснити перший крок у реальному професійному світі, дізнатися більше про спеціальність і отримати цінний досвід роботи з учнями, вчителями та батьками.

Практика розпочинається з ознайомлення з теоретичною базою психології та педагогіки, яка ляже в основу практичної діяльності. Здобувачі освіти вивчають різні підходи до освіти та виховання, особливості розвитку психіки дітей різного віку, методи психологічної діагностики та корекції. Це допомагає створити рівновагу між теоретичними знаннями та практичними навичками.

У процесі практики здобувачі освіти вступають у робочий процес закладів освіти: шкіл, гімназій, ліцеїв, спеціальних закладів, закладів позашкільної освіти, де працюють з дітьми різного віку та різними психологічними особливостями. Вони навчаються спілкуватися зі школярами/вихованцями, знаходити спільну мову, розуміти їхні потреби та індивідуальність.

Процес практики також включає спостереження за роботою вчителів та педагогічних колективів. Здобувачі освіти мають можливість спостерігати за проведенням уроків/занять гуртків, взаємодією з учнями, організацією освітнього процесу. Це допомагає зрозуміти, як педагогічна практика впливає на формування учнівського колективу, розвиток особистості дитини.

Психолого-педагогічна практика також передбачає роботу з батьками. Спілкування з батьками допомагає зрозуміти, як вони сприймають освітні процеси, які мають очікування щодо розвитку своєї дитини. Це важливий елемент для успішної педагогічної роботи, адже співпраця між школою та сім'єю сприяє повноцінному розвитку дитини.

Психолого-педагогічна практика допомагає здобувачам освіти виявити свої сильні сторони та особисті професійні інтереси. Вона дає можливість перевірити теоретичні знання на практиці, розвинути власний педагогічний стиль та психологічний підхід до роботи з дітьми.

Отже, психолого-педагогічна практика є важливим кроком у професійній підготовці майбутніх педагогів. Цей час дозволяє отримати цінний практичний досвід, збагатити свої знання та

навички, а також відчутти себе часткою освітньої спільноти. Психолого-педагогічна практика – це можливість побачити справжню роботу у сфері освіти та психології та відчутти радість від внесення внеску у майбутнє нового покоління.

1. Опис освітнього компонента

Характеристика ОК подається згідно з навчальним планом і представляється у вигляді табл. 1.

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика ОК
		денна форма навчання
Денна форма навчання	01 – освіта/педагогіка 014 – середня освіта (фізика), середня освіта. Фізика Бакалавр	цикл професійної підготовки
Кількість годин /кредитів <u>90/3</u>		Рік підготовки: другий
		Семестр 3
ІНДЗ: є		<i>Протягом семестру</i>
	Самостійна робота 84 год. Консультації 6 год.	
		Форма контролю: диференційований залік

2. Анотація, мета та завдання

Протоколом №8 Вченої ради від 28.06.2022 (наказ №220-з від 29.06.2022) затверджено Методичні рекомендації щодо організації та проведення психолого-педагогічної практики у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. Згідно документа: Навчальна психолого-педагогічна практика є обов'язковою складовою навчального плану першого (бакалаврського) рівня галузі знань «Освіта/Педагогіка» та проводиться без відриву від навчання. При плануванні навчального навантаження на керівництво психолого-педагогічною практикою години розподіляються таким чином:

- 70% – на кафедрі спеціальності (освітньо-професійної програми);
- 30% – на кафедрі педагогічної та вікової психології факультету психології та соціології.

Психолого-педагогічна практика є важливою соціально-психологічною умовою та невід'ємним складником циклу професійної підготовки фахівця ОКР “Бакалавр”, галузі знань 01-Освіта/педагогіка; спеціальності 014 – Середня освіта (фізика), освітньо-професійна програма Середня освіта. Фізика. Згідно силабусу освітнього компонента, вона відіграє системоутворюючу роль у розвитку творчої особистості майбутнього спеціаліста, забезпечує взаємодію теоретичних знань та практичних умінь, сприяє формуванню фахових якостей учителя фізики, астрономії й інформатики, класного керівника, керівника гуртків та допомагає у професійному самовизначенні здобувачів освіти.

Мета психолого-педагогічної практики: удосконалення професійно-педагогічних знань, умінь і навичок здобувачів освіти, отриманих у процесі навчання в університеті, підготовка здобувачів освіти до виконання посадових обов'язків учителя, класного керівника, керівника шкільних гуртків та позашкільця.

Основні завдання практики:

- ознайомити із сучасним станом освітньо-виховної роботи закладів загальної середньої освіти, позашкільних освітніх закладів, передовим педагогічним досвідом, інноваційно-педагогічними проектами;
- навчитись цілеспрямовано спостерігати навчальну і виховну діяльність педагогів вибраної спеціальності, класних керівників, керівників гуртків, ґрунтовно аналізувати їх діяльність;
- стимулювати інтерес здобувачів вищої освіти до розвитку своїх педагогічних здібностей, виховувати любов до педагогічної професії, формувати психологічну готовність до роботи з дітьми;
- мотивувати студентів до прагнення здобути максимально можливі результати у процесі використання інноваційних технологій навчання, до бажання самостійно проводити уроки, виховні заходи, заняття гуртків;
- формувати уміння й навички психологічного вивчення особистості учнів, їх пізнавальних інтересів, взаємин у колективі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей школярів, а також здійснювати індивідуальну виховну роботу.

У процесі проходження практики здобувачі освіти знайомляться з освітнім закладом: бесіда з адміністрацією, вчителями/керівниками гуртків; огляд навчально-матеріальної бази, знайомство з кабінетами, їх обладнанням та оформленням; аналіз документації, плану виховної роботи, тематичних і поурочних планів учителів-класоводів/керівників гуртків; вивчення окремих учнів і колективу; складання звітів і подання їх в письмовій формі керівникові психолого-педагогічної практики.

3. Компетенції та результати навчання

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з фізики, астрономії та інформатики, педагогіки, психології, теорії та методик навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої, фахової передвищої освіти.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння фізики, астрономії, інформатики та професійної діяльності.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері фізики, астрономії та інформатики, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку фізики, астрономії та інформатики, їх

місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК/СК)

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність учителя та в площину фізики, астрономії та інформатики.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області фізики, астрономії та інформатики.

ФК3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами фізики, астрономії та інформатики та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК5. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання.

ФК7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу.

ФК8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

ФК9. Здатність аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

ПК2. Здатність організувати та здійснювати дослідницьку діяльність та формулювати доказові висновки на основі отриманої інформації.

ПК6. Здатність використовувати знання наукових фактів, концепцій, теорій, принципів і методів сучасної інформатики у практиці навчання інформатики.

ПК10. Володіння технологіями налагодження, обслуговування та експлуатації комп'ютерної мережі; здатність реалізовувати комплекс заходів, спрямованих на забезпечення захищеності інформації, здатність формувати вміння безпечної роботи школярів у комп'ютерній мережі.

ПК11. Здатність розв'язувати задачі шкільного курсу інформатики різного рівня складності, аналізувати та оцінювати ефективність розв'язку та формувати відповідні вміння в учнів.

ПК12. Здатність добирати та використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі та в позакласній роботі, аналізувати й оцінювати доцільність й ефективність їх застосування.

Програмні результати навчання

РН1. *Відтворює* основні концепції та принципи педагогіки і психології; *враховує* в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН2. *Демонструє* вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами фізики, астрономії й інформатики та інтегрованого навчання.

РН3. *Називає і аналізує* методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; *класифікує* форми, методи і засоби навчання фізики, астрономії та інформатики в закладах загальної середньої освіти.

РН4. *Здійснює* добір і *застосовує* сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично *оцінює* результати їх навчання та ефективність уроку.

РН5. *Вибирає* відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; *аналізує* динаміку особистісного розвитку учнів, *визначає* ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН6. *Називає і пояснює* принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

РН7. *Демонструє* знання основ фундаментальних і прикладних наук відповідно до предметної спеціальності, *оперує* базовими категоріями та поняттями фізики, астрономії та інформатики.

РН8. *Генерує* обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН11. *Виявляє* навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, *пояснює* необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН12. *Аналізує* власну педагогічну діяльність та її результати, *здійснює* об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН13. *Демонструє* знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, *обґрунтовує* необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН6. Демонструє володіння основами наукових досліджень; організовує навчально-дослідницьку діяльність учнів.

ПРН7. *Визначає* структуру предметної галузі інформатики, її місце в системі наук, *пояснює* перспективи розвитку інформатики та інформаційних технологій, їхнє суспільне значення.

ПРН10. *Знає та розуміє* принципи функціонування та основи архітектури комп'ютерних систем та мереж; *обґрунтовує* необхідність та *використовує* апаратне та програмне забезпечення для налагодження та адміністрування локальної мережі.

ПРН11. *Визначає та застосовує* методи розроблення та дослідження алгоритмів розв'язування задач з інформатики, *описує і застосовує* методи оцінювання ефективності алгоритмів.

ПРН12. *Знає та розуміє* етико-правові засади використання інформаційно-комунікаційних технологій; *застосовує* засоби й методи захисту інформації та безпеки в мережі Інтернет.

ПРН13. *Аналізує та здатний розкривати* дидактичний потенціал електронних засобів навчання, *приймає участь* в організації дистанційного навчання з використанням систем його підтримки та електронних (цифрових) освітніх ресурсів.

ПРН15. *Уміє* реалізувати алгоритми розв'язання задач мовами програмування, *вибирати й застосовувати* інформаційно-комунікаційні технології; *розв'язує* задачі шкільного курсу інформатики різного рівня складності.

ПРН16. *Розуміє і реалізує* сучасні методики й освітні технології навчання інформатики для виконання освітньої програми в ЗЗСО та ЗФПО, *застосовує* інформаційно-комунікаційні технології на уроках і в позакласній роботі.

4. Етапи практики та функції учасників процесу

Згідно методичних рекомендацій щодо організації та проведення психолого-педагогічної практики у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, затверджених 29 червня 2022 року, протокол № 8 Вченої ради від 28.06.2022 навчальна психолого-педагогічна практика є обов'язковою складовою навчального плану першого (бакалаврського) рівня галузі знань «Освіта/Педагогіка» та проводиться без відриву від навчання. Згідно цих же рекомендацій, ця практика повинна складатись з таких етапів:

- *підготовчий,*
- *ознайомлювальний,*
- *основний,*
- *підсумковий.*

1. Підготовчий етап практики

Розглянемо окремо функції усіх учасників процесу під час цього етапу.

Підготовчий етап включає у себе *організацію* проходження практики у відповідних закладах освіти.

Завідувач кафедри:

- розподіляє години за керівництво практикою серед найбільш підготовлених до цього членів кафедри;
- бере участь у виборі ЗЗСО, ЗПО які призначаються як бази педагогічної практики;

Керівник практики від кафедри:

- попередньо відвідує заклади освіти з метою погодження вимог до педагогічної практики;
- погоджує з керівником відповідного закладу освіти порядок проходження практики та призначення організатора практики на базі практики;
- організовує настановчу конференцію з практики для здобувачів освіти у закладі освіти;
- проводить здобувачам освіти інструктаж із техніки безпеки під підпис у відповідному журналі;
- проводить організаційні заходи в групі практикантів із забезпечення проходження практики згідно із силабусом;

Здобувач освіти:

- бере участь у настановчій конференції;
- бере участь у інструктивній нараді в закладі освіти;
- отримує у керівника практики щоденник з практики, направлення для проходження практики до закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО) чи закладу позашкільної освіти (ЗПО).

2. Ознайомлювальний етап практики

Розглянемо окремо функції усіх учасників процесу під час цього етапу.

Ознайомлювальний етап включає зустріч з адміністрацією закладу освіти та керівником (організатором) практики на базі практики.

Керівник практики від кафедри:

- організовує зустріч з адміністрацією закладу освіти та керівниками практики на базі практики;
- розподіляє ЗО за класами/групами;

Керівники практики від закладу освіти (ЗЗСО, ЗПО):

- знайомить ЗО з правилами та нормами життя колективу закладу освіти;
- проводить здобувачам освіти інструктаж із техніки безпеки;
- ознайомлює з планом роботи закладу освіти;

Здобувач освіти:

- бере участь у інструктивній нараді в закладі освіти;
- ознайомлюється з планом роботи закладу освіти.

3. Основний етап практики

Здобувач освіти:

- дотримується правил внутрішнього розпорядку навчального закладу;
  - виконує розпорядження адміністрації та керівника практики;
  - працює за місцем практики не менше **шести** годин за тиждень практики;
  - є зразком організованості, дисциплінованості, охайності, ввічливості, сумлінного ставлення до своїх обов'язків;
  - виконує всі види робіт, передбачені програмою практики.
- Зокрема:

- відвідування уроків. Спостереження за поведінкою окремих учнів та класу в цілому;
- відвідування та проведення виховного заходу;
- збір інформації про досліджувану дитину (біографія, сімейні обставини, особливості перебування у класному колективі, позашкільні інтереси, особливості спілкування) шляхом вивчення документації, співбесіди з нею, спостереження за її поведінкою під час проведення занять, її психодіагностика;
- збір і аналіз інформації про досліджувану групу шляхом спостереження за особливостями групової динаміки;
- психолого-педагогічний аналіз і обговорення занять, проведених керівником від бази практики;
- ведення щоденника психолого-педагогічних спостережень;
- виконання індивідуальних завдань.

Керівники практики від закладу освіти (ЗЗСО, ЗПО):

- допомагають ЗО скласти індивідуальні плани роботи;
- контролює роботу ЗО, підпорядковуючи її вимогам програми проходження педагогічної практики та правилам внутрішнього розпорядку закладу освіти;
- консультує ЗО з питань виконання програми практики;
- надає допомогу ЗО у зборі даних, необхідних для написання звітів;
- сприяють, допомагають, контролюють виконання усіх запланованих заходів;
- інформують керівника практики від кафедри у разі порушення ЗО трудової дисципліни;

Керівник практики від кафедри:

- робить настанови щодо виконання правил функціонування закладу освіти;
- консультує щодо виконання окремих розділів програми практики;
- контролює перебіг практики.

4. Підсумковий етап практики

Підсумковий етап практики включає оформлення документації та звіту про проходження практики, участь у підсумковій конференції.

Керівник практики від кафедри:

- організовує заключну конференцію;

- перевіряє звітну документацію ЗО та оцінює роботу, враховуючи думку керівника від закладу освіти;
- оформляє відповідну відомість.

Керівники практики від закладу освіти (ЗЗСО, ЗПО):

- перевіряє звіт, дає письмовий відгук з оцінкою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) про рівень фахової підготовки, ставлення до своїх обов'язків та його якості як члена педагогічного колективу.

Здобувач освіти:

- готує на звітну конференцію матеріали:
  1. Звіт.
  2. Щоденник психолого-педагогічних спостережень.
  3. Аналіз результатів психолого-педагогічної практики;
- виступає на звітній конференції, демонструючи свої здобутки.
  1. *Звіт про проходження психолого-педагогічної практики*

У звіті здобувач освіти висвітлює виконання завдань за період практики. Керівники практики від університету погоджують зміст звіту, з яким ознайомлюється керівник практики від закладу освіти. Директор затверджує звіт своїм підписом та печаткою. Титульна сторінка звіту оформляється за встановленою формою (Додаток А).

Структура звіту: 1. Знайомство із закладом освіти (Додаток Б).

2. Аналіз розкладу уроків у визначеному класі (Додаток В).
3. Психолого-педагогічна характеристика класу (Додаток Д).
4. Психолого-педагогічна характеристика особистості окремого учня (Додаток Ж).
5. Анкета «Соціометрія» для здійснення психолого-педагогічної характеристики класу та окремого учня (Додаток З).
6. Аналітична характеристика сайту школи (Додаток К).
7. Опис виконання завдань шкільного психолога та класного керівника або педагога організатора, позакласної та позашкільної роботи (Додаток Л).
8. Аналіз уроку (за спеціальністю) (Додаток М).
9. Аналіз виховного заходу (Додаток Н).

II. Щоденник психолого-педагогічних спостережень (Додаток О). У щоденнику спостережень студент-практикант записує свої спостереження під час практики (враження від уроків, виховних заходів, свої роздуми, зауваження тощо). Щоденник спостережень ведеться у звичайному зошиті у клітинку, в якому зазначається:

- список учнів класу (групи);
- спостереження за поведінкою учнів на уроках, виховних заходах та перервах;
- розклад дзвінків;
- розклад уроків у закріпленому класі (групі);
- оформлення психолого-педагогічних спостережень за уроком, який відвідав студент практикант;
- аналіз виховного заходу, який відвідав студент-практикант.

III. Самоаналіз результатів психолого-педагогічної практики
(Додаток П).

Приклади сприяння ознайомленню зі спеціальністю.

Види діяльності

Психолого-педагогічна практика є ключовим етапом у підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності – праці учителя ЗЗСО/ЗФПО узагалі та учителя фізики, астрономії/інформатики, зокрема. Цей досвід надає можливість студентам відчувати справжню роботу в цій галузі, сприяє розвитку практичних навичок та розкриває перед ними різноманітні аспекти професії. Давайте розглянемо приклади того, як психолого-педагогічна практика сприяє ознайомленню зі спеціальністю.

1. Спостереження та участь у роботі з дітьми: Під час практики студенти мають можливість спостерігати за поведінкою дітей, їхніми реакціями та інтеракціями з оточуючими. Цей досвід допомагає розібратися в особливостях розвитку дітей різного віку, розуміти їхні потреби та взаємини з оточуючим світом.

Приклад: Студентка спостерігає, як діти у позашкільному закладі взаємодіють під час гри в групі. Вона помічає, як одні діти виявляють лідерські якості, інші стають спостерігачами, а деякі виявляють труднощі у спілкуванні. Цей досвід розкриває перед студенткою важливі аспекти соціальної інтеракції серед дітей та важливість розвитку комунікативних навичок у дитинстві.

2. Індивідуальні консультації: Під час практики студенти можуть брати участь у проведенні індивідуальних консультацій з клієнтами, що мають психологічні або педагогічні проблеми. Це дозволяє студентам практикувати навички слухання, аналізу та розробки індивідуальних планів підтримки.

Приклад: Студент-педагог проводить індивідуальну консультацію з батьками дитини з особливими потребами. Він

спілкується з батьками, слухає їхні стурбованості та очікування, а потім розробляє план спільної роботи з метою покращення ситуації для дитини.

3. Групова робота зі студентами: Практика також надає можливість студентам вести групові заняття з дітьми або підлітками. Вони можуть застосовувати різноманітні методи та техніки для спільної роботи, створюючи стимулююче та підтримуюче оточення для розвитку.

Приклад: Студент-практикант проводить групову сесію для підлітків, які мають проблеми із самооцінкою. Він застосовує рольові ігри, дискусії та рефлексивні завдання для підтримки самоповаги та позитивного мислення.

4. Проведення психологічних тестувань: Під час практики здобувачі освіти можуть навчитися використовувати різноманітні психологічні тести та методики для діагностики особистісних характеристик та психологічних проблем.

Приклад: Студент-практикант проводить психологічне тестування для визначення інтелектуальних здібностей дитини. Результати тесту допомагають з'ясувати, які типи навчальної підтримки можуть бути корисними для подальшого розвитку дитини та які аспекти потребують особливої уваги.

5. Співпраця з батьками та вчителями: Практика дає можливість здобувачам освіти взаємодіяти з батьками та педагогами, що сприяє розумінню важливості партнерства у вихованні та навчанні дітей.

Приклад: Студентка-педагог співпрацює зі шкільним психологом та батьками дітей, які мають труднощі у навчанні. Вони разом обговорюють стратегії підтримки та розвитку, а також спільно працюють над позитивними змінами у навчальному процесі.

6. Участь у педагогічних проектах: Під час практики здобувачі освіти можуть долучитися до роботи над педагогічними проектами, які спрямовані на вирішення конкретних проблем або вдосконалення педагогічної практики.

Приклад: Студент-практикант бере участь у проекті з розвитку соціальних навичок учнів молодшої школи. Він розробляє та впроваджує програму з тренінгів та інтерактивних занять, що сприяють взаємодії та співпраці серед дітей.

7. Аналіз результатів та рефлексія: Важливою частиною практики є аналіз результатів проведених заходів та рефлексія над

власною роботою. Це дозволяє студентам визначити успіхи, виявити проблеми та зробити висновки для подальшого вдосконалення.

Приклад: Студент-практикант аналізує результати групової роботи зі студентами-підлітками, спостерігаючи за змінами у їхній поведінці та ставленні до себе та інших. Він робить висновки про те, які методи та підходи були найефективнішими, і вносить корективи до подальшої роботи.

Психолого-педагогічна практика надає здобувачам освіти незамінний досвід, який допомагає їм зрозуміти, як виглядає реальна робота у цій професії. Цей досвід включає в себе ***спостереження, планування, взаємодію, аналіз результатів та рефлексію***. Кожен етап практики сприяє поглибленню розуміння професії, розвитку професійних навичок та підготовці до викликів, які можуть виникнути у реальній практичній діяльності.

**Інформаційний обсяг освітньої компоненти. Структура
Спостереження за освітньо-виховною роботою керівників
гуртків Центру позашкільної освіти Волинської обласної ради**

		Усього	Сам	Конс	Бали
Організаційна робота <i>планування</i>	Зустріч з адміністрацією ЦПО. Ознайомлення зі структурою, матеріальною базою, організацією та планом роботи	1	1		
	Ознайомлення із програмами роботи гуртків, з планами самоосвіти керівників гуртків, з планами роботи школи молодого педагога та методичних об'єднань відділів, з тематикою педагогічних рад Центру. Ознайомлення із структурою сайту.		1	1	
	Складання індивідуального плану проходження практики		2		5
Освітньо- виховна робота <i>спостереження, взаємодія</i>	Вивчення освітньо-виховних аспектів, методичних засад діяльності керівників гуртків.		5		
	Описати роботу керівника гуртка (освітню, виховну, співпрацю з батьками, з іншими керівниками гуртків). Відвідування засідань методичних об'єднань відділів. Зустріч з практичним психологом.	21	15	1	20
Методична робота	Відвідування та аналіз занять		7		5

спостереження, взаємодія	Надання допомоги керівникам гуртків. Відвідування заходів за планом роботи Центру. Довідка про стан вивчення передового педагогічного досвіду як в ЦПО так і на теренах позашкільної області. Ознайомлення з методичними матеріалами педагогів Центру	15	8		10
Підсумки аналіз результатів, рефлексія	Трудова дисципліна				2
	Загальне оформлення індивідуального щоденника педагогічних спостережень, звіту.		1		3
	Виступ на звітній конференції в ЦПО. Фотоматеріали, презентація	4	2	1	5
<i>Усього годин</i>		45	42	3	
<i>Усього балів</i>					50
<i>Спостереження за освітньо-виховною роботою вчителя 5-9 класів, класного керівника. Підготовка та проведення занять гуртка</i>					
		Усього	Сам	Конс	Бали
Організаційна робота планування	Ознайомлення з навчальною та гуртковою (факультативною) роботою класу, школи		1		
	Ознайомлення з матеріально-технічним забезпеченням, що буде використовуватись при розробці власних проєктів.	1	1	1	
	Складання індивідуального плану		2		5
	Вивчення освітньо-		5		

Освітньо-виховна робота	виховних аспектів діяльності учителя фізики, інформатики, класного керівника				
<i>спостереження, взаємодія</i>	Психолого-педагогічна характеристика учня, класу; аналіз розкладу уроків та сайту школи.	21	15	1	20
Методична робота	Відвідування та аналіз занять		7		5
<i>спостереження, взаємодія</i>	Надання допомоги класному керівнику, керівникам гуртків	15	8		10
Підсумки	Трудова дисципліна				2
	Загальне оформлення індивідуального щоденника педагогічних спостережень, звіту.		1		3
<i>аналіз результатів, рефлексія</i>	Виступ на звітній конференції у ВНУ. Фотоматеріали, презентація	4	2	1	5
<i>Усього годин</i>	<i>Усього балів</i>	45	42	3	50

Згідно з Методичними рекомендаціями виділено етапи практики, ми пов'язуємо їх з видами робіт та предметом оцінювання здобувачів освіти наступним чином:

	<i>Етапи психолого-педагогічної практики</i>	<i>Види робіт</i>	<i>Оцінювання</i>
1	Підготовчий	Організаційна робота	<i>планування</i>
2	Ознайомлювальний	Освітньо-виховна, методична робота	<i>спостереження, взаємодія</i>
3	Основний	Освітньо-виховна, методична робота	<i>спостереження, взаємодія</i>
4	Підсумковий	Підсумки	<i>аналіз результатів, рефлексія</i>

5. Завдання для самостійного опрацювання

Отримати ґрунтовні консультації у керівника практики щодо організації, проходження та форми звітності психолого-педагогічної практики.

У ЦПО ВО:

1. Ознайомитись зі структурою Центру позашкільної освіти Волинської обласної ради, матеріальною базою, організацією роботи.
2. Ознайомитись із програмою гуртка, до якого прикріплений студент та написати індивідуальний план роботи.
3. Вивчити освітньо-виховні аспекти, методичні засади діяльності керівників гуртків.
4. Відвідувати та аналізувати заняття вибраного гуртка.
5. Описати роботу керівника гуртка (освітню, виховну, співпрацю з батьками, з іншими керівниками гуртків, тощо).
6. Підготувати звіт, презентацію та виступити на звітній конференції у ЦПО.

У ЗЗСО:

1. Ознайомитися з навчальним закладом, його історією, традиціями, структурою, особливостями навчально-виховного процесу у ЗЗСО.
2. Укласти індивідуальний план роботи студента на період проходження цієї частини практики.
3. Вивчити специфіку роботи вчителя фізики, астрономії й інформатики, класного керівника.
4. Взяти участь у проведенні лабораторної роботи, допомігши таким чином учителю.
5. Відвідувати виховні заходи, гуртки у визначеному класі.
6. Підготувати психолого-педагогічну характеристику учня, класу; аналіз розкладу уроків та сайту школи; аналіз обладнання кабінету.
7. Підготувати звітну документацію про психолого-педагогічну практику на підсумкову конференцію.

Документація, яку зобов'язаний представити студент-практикант на кафедрі:

Після закінчення практики здобувач освіти повинен представити на кафедрі:

1. **Звіт.** У звіті здобувач освіти висвітлює виконання завдань за період практики та складається із двох блоків. Титульна сторінка звіту оформляється за встановленою формою (Додаток А).

Структура звіту: перший блок стосується практики в ЦПО:

- індивідуальний план проходження практики;
- опис та аналіз роботи керівника гуртка ЦПО;
- опис та аналіз методичних матеріалів педагогів ЦПО;
- щоденник педагогічних спостережень, звіт;
- фотоматеріали, презентація.

другий блок стосується практики в ЗЗСО, ЗФО

- Знайомство із закладом освіти (Додаток Б).
- Аналіз розкладу уроків у визначеному класі (Додаток В).
- Психолого-педагогічна характеристика класу (Додаток Д).
- Психолого-педагогічна характеристика особистості окремого учня (Додаток Ж).

- Анкета «Соціометрія» для здійснення психолого-педагогічної характеристики класу та окремого учня (Додаток З).

- Аналітична характеристика сайту школи (Додаток К).

- Опис виконання завдань шкільного психолога та класного керівника або педагога-організатора, позакласної та позашкільної роботи (Додаток Л).

- Аналіз уроку (за спеціальністю) (Додаток М).

- Аналіз виховного заходу (Додаток Н).

2. **Щоденник психолого-педагогічних спостережень.** (Додаток О). У щоденнику спостережень студент-практикант записує свої спостереження під час практики (враження від уроків, виховних заходів, свої роздуми, зауваження тощо). Щоденник спостережень ведеться у звичайному зошиті у клітинку, в якому зазначається: – список учнів класу (групи); – спостереження за поведінкою учнів на уроках, виховних заходах та перервах; – розклад дзвінків; – розклад уроків у закріпленому класі (групі); – оформлення психолого-педагогічних спостережень за уроком, який відвідав студент-практикант; – аналіз виховного заходу, який відвідав студент-практикант.

3. **Самоаналіз результатів психолого-педагогічної практики.** (Додаток П).

Оцінювання психолого-педагогічної практики: Важливий крок у підготовці майбутніх фахівців

Оцінювання психолого-педагогічної практики є необхідним кроком у підготовці майбутніх фахівців учителів фізики, астрономії та/або інформатики. Цей процес включає в себе аналіз роботи здобувачів освіти під час практичної діяльності, оцінку їхніх здібностей, навичок та професійних компетенцій. Оцінювання психолого-педагогічної практики сприяє виявленню позитивних аспектів та можливостей для покращення, а також готує їх до реальних викликів професійного життя.

Одним з головних аспектів оцінювання є аналіз діяльності здобувачів освіти під час практики. Викладачі або наставники спостерігають за тим, як здобувачі освіти взаємодіють з учнями/вихованцями, проводять групові та індивідуальні заняття, реагують на виклики та практичні завдання. Важливо визначити, наскільки студенти застосовують теоретичні знання на практиці, як вони вміють адаптувати свої підходи до різних ситуацій та як вони впораються з виникаючими труднощами.

Оцінювання також передбачає аналіз письмової діяльності здобувачів освіти, таких як рефлексійні записи, звіти про проведені заняття та плани роботи. Це допомагає зрозуміти думки, переживання та розуміння щодо їхньої діяльності. Рефлексія є важливим аспектом оцінювання, оскільки дозволяє студентам аналізувати свою роботу, виявляти сильні та слабкі сторони, а також розробляти стратегії для подальшого розвитку.

Важливим аспектом оцінювання є врахування етичних аспектів психолого-педагогічної діяльності. Студенти повинні виявляти повагу до конфіденційності, виявляти терпимість та розуміння до учнів/вихованців з різними потребами, а також дотримуватися професійних стандартів. Оцінювання включає аналіз цих аспектів, щоб переконатися, що студенти готові до вирішення етичних дилем.

Ще одним аспектом оцінювання є врахування інтерперсональних навичок студентів. Це включає їхню здатність до ефективної комунікації з учнями/вихованцями, учителями/керівниками гуртків та батьками. Здатність вислуховувати, виявляти емпатію та співпрацювати є важливими складовими успішної психолого-педагогічної практики.

Після аналізу діяльності, письмових матеріалів та інтерперсональних навичок, оцінювання включає визначення

загального рівня підготовки здобувача освіти. Це може включати оцінку кожного аспекту окремо, а також створення комплексної оцінки, яка відображає загальний рівень підготовки до професійної діяльності.

Оцінювання психолого-педагогічної практики є необхідним кроком у підготовці майбутніх фахівців. Воно допомагає студентам визначити свої сильні та слабкі сторони, розвивати практичні навички, рефлексію та підготовку до реальної професійної діяльності. Оцінювання допомагає встановити зв'язок між теоретичними знаннями та їхнім застосуванням на практиці, а також визначити, наскільки студенти готові до викликів, що можуть зустріти під час педагогічної діяльності.

Важливо, що оцінювання психолого-педагогічної практики є конструктивним процесом, спрямованим на розвиток та покращення. Замість того, щоб лише визначити помилки чи недоліки, оцінювання надає студентам можливість отримати зворотний зв'язок та поради, як вдосконалити свою роботу. Вчителі та наставники можуть надати рекомендації для покращення навичок, розширення знань та вдосконалення професійних якостей.

Підсумовуючи, оцінювання психолого-педагогічної практики є невід'ємною частиною підготовки майбутніх фахівців учителів фізики, астрономії та/або інформатики. Воно включає в себе *аналіз діяльності студентів, рефлексію, оцінку здібностей та навичок, етичні аспекти та міжособистісні навички*. Оцінювання сприяє глибшому розумінню професії, підготовці до викликів та розвитку практичних компетенцій. Важливо, щоб цей процес був конструктивним та сприяв зростанню та самовдосконаленню майбутніх спеціалістів.

Політика курсу

Політика цього курсу визначається місцем його в системі професійної підготовки. Це роззосереджена психолого-педагогічна практика.

Щодо відвідування. Протягом десяти тижнів здобувачі освіти повинні відвідувати заклади освіти, працювати за місцем практики не менше *шести* годин за тиждень практики. Перші п'ять тижнів це Центр позашкільної освіти Волинської обласної ради чи ЦНТТУМ. Наступні - це заклад загальної середньої освіти. ЗО має право самостійно обирати місце проходження практики, гурток чи клас. У

випадку захворювання чи інших поважних причин ЗО може прийти іншого дня, за домовленістю.

Щодо оцінювання.

Кожен пункт має свою вагу у загальній оцінці. Звіти, які містять ознаки плагиату, оцінюються нульовим балом.

Щодо академічної доброчесності.

Під час проходження психолого-педагогічної практики студент повинен дотримуватися правил академічної доброчесності. Правила академічної доброчесності описані у статті 42 Закону України Про Освіту та у Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки

https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/

Курс визначає рівень вашої професійної підготовки! Усвідомлення цього визначає поведінку та роботу. Вважається шахрайством дозволяти іншим копіювати вашу роботу.

Академічна доброчесність базується на згоді усіх учасників процесу навчання: викладач та студенти, дотримуватися правил та виконувати узяті зобов'язання.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS		
		оцінка	пояснення	для заліку
90-100	Відмінно	A	відмінне виконання	Зараховано
82-89	Дуже добре	B	вище середнього рівня	Зараховано
75-81	Добре	C	загалом хороша робота	Зараховано
67-74	Задовільно	D	непогано	Зараховано
60-66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям	Зараховано
1-59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання	Незараховано

6. Методичне забезпечення та рекомендована література

1. Головіна Н. А. Педагогічна практика студентів-фізиків: методичні рекомендації для студентів фізичного факультету / Н. А. Головіна, Г. П. Кобель, В. П. Муляр Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 114 с.
2. Головіна Н. А., Кобель Г. П., Муляр В. П., Головін М. Б. Педагогічна практика студентів фізиків: методичні рекомендації. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 116с. (протокол № 5 від 27.01.2021 р.).
3. <https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/09/26>
4. Положення про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (наказ №220-з від 29.06.2022 р.). https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022Polozhennya_pro_org_anizatsiyu_navch_pr_otsesu_u_VNU_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf
5. Положення про проведення практики здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (наказ №220 від 29.06.2022 р.). https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf
6. Методичні рекомендації щодо організації та проведення психолого-педагогічної практики у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (наказ №220 від 29.06.2022 р.). https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/2022%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4_%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3i%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B4-1.pdf
7. СИЛАБУС Психолого-педагогічна практика. https://drive.google.com/file/d/1Z5g6FnQl_4LXBx80lhW38BAjY-9quxUd/view
- 8.

Додатки

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки звіту
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Навчально-науковий фізико-технологічний інститут
Кафедра експериментальної фізики, інформаційних та освітніх
технологій

ЗВІТ

про проходження психолого-педагогічної практики
здобувача освіти ...групи
ПІБ здобувача освіти _____

м.п. _____

Директор Луцької ЗОШ І–ІІІ ступенів №9

Луцьк – 2023_

Додаток Б
Знайомство із закладом освіти

Директор _____

Педагог-організатор _____

Психолог (ПІБ заповнюється повністю)

1. Короткі відомості про заклад освіти (адреса, кількість учнів, кількість вчителів тощо):

---

2. Основні завдання в роботі закладу освіти:

---

3. Можливі труднощі, проблеми у навчально-виховній роботі:

4. Інформація про клас, до якого прикріплений здобувач освіти (вказати клас):

а) класний керівник (ПІБ) _____

б) у яку зміну навчається _____

в) кількість учнів _____

5. Основні напрямки виховної роботи з дитячим колективом:

---

6. Можливі проблеми у роботі з учнями:

Додаток В

Аналіз розкладу уроків у визначеному класі

Сучасними науковими дослідженнями встановлено, що найвища активність розумової діяльності у дітей шкільного віку припадає на інтервал з 10 до 12 години. Цей час характеризується найбільшою ефективністю засвоєння матеріалу при найменших психофізичних затратах організму. Тому в розкладі уроків для учнів середнього і старшого віку предмети, що вимагають значного розумового напруження, повинні проводитися на 2, 3, 4 уроках. Неоднакова розумова діяльність учнів і в різні дні навчального тижня: її рівень зростає до середини тижня і залишається низьким на початку (понеділок) та в кінці (п'ятниця) тижня.

Тому розподіл навчального навантаження протягом тижня повинен бути таким, щоб найбільший його обсяг припадав на вівторок, середу. На ці дні у шкільний розклад необхідно виносити предмети, які потребують великого розумового напруження або ті, які не вимагають значного навантаження, але у більшій кількості, ніж в інші дні тижня. Вивчення нового матеріалу, контрольні роботи найкраще проводити на II-IV уроках дня посеред тижня. Предмети, які вимагають значних затрат часу для виконання домашніх завдань, не повинні групуватися в один день у розкладі занять.

Необхідно проводити оцінку розкладу уроків. Для цього пропонуємо використовувати методика, розроблену Н. П. Гребняком і В. В. Машиністовим (1993 р.). За цією методикою кожен навчальний предмет має різний бал складності: Геометрія – 6. Алгебра – 5,5. Іноземна мова – 5,4. Хімія – 5,3. Фізика – 5,2. Біологія – 3,6. Українська мова – 3,5. Українська література – 1,7. Історія – 1,7. Фізкультура, трудове навчання, музика, образотворче мистецтво, креслення – 1. При правильно складеному розкладі уроків найбільша кількість балів за день у сумі усіх предметів повинна припадати на вівторок і (або) середу. 9

Для учнів молодшого і середнього віку розподіляти навчальне навантаження в тижневому циклі слід таким чином, щоб його найбільша інтенсивність (по сумі балів за день) припадала на вівторок і середу, в той час як четвер був дещо полегшеним днем. Розклад складено неправильно, коли найбільше число балів за день припадає на перший та останній робочі дні тижня або коли воно однакове у всі робочі дні.

Експертиза розкладу занять

Параметри експертизи розкладу навчальних занять

Оцінка 0 1 2

А. Максимально допустимо навантаження учнів.

Б. Розподіл максимально допустимого навантаження щодо віку учнів.

В. Шестиденний навчальний тиждень для учнів 5–11-х класів усіх видів НЗ з поглибленим змістом предмета.

Г. Тривалість уроку не перевищує 45 хвилин.

Д. Початок занять не раніше 8-ї години.

Є. Навчання класів з поглибленим змістом навчальних програм у першу зміну.

І. Навчання класів початкової школи, 5-х класів, випускних класів у першу зміну.

Ж. Наявність розкладу факультативних занять.

З. Проведення факультативних занять у дні з найменшою кількістю обов'язкових уроків.

К. Наявність 45-хвилинної перерви між останнім уроком та факультативними заняттями.

Л. Відсутність здвоєних уроків для учнів 5–9-х класів, окрім уроків праці, фізкультури, уроків проведення контрольних та лабораторних робіт.

М. Наявність динамічної паузи або уроків фізкультури після здвоєних уроків з основних та профільних предметів.

Н. Чергування протягом дня та тижня для учнів старшого віку предметів фізико-математичного та гуманітарного циклів.

О. Побудова розкладу з урахуванням ходу денної та тижневої кривої розумової працездатності учнів.

П. Відповідність розподілу предметів протягом навчального дня ранговій шкалі складності предметів.

Р. Відповідність часового інтервалу між уроками нормативним вимогам (10 хв. – маленька перерва, велика перерва після 2-х або 3-х уроків).

0 – не відповідає вимогам,

1 – частково відповідає,

2 – цілком відповідає вимогам.

К – кількість балів/... Максимальна кількість балів 32.

Розклад вважається задовільним за умови наявності не менше 26 балів.

Додаток Д

Психолого-педагогічна характеристика класу

Орієнтовна схема вивчення і написання характеристики класу включає:

1. Загальні відомості про клас (групу): кількість учнів (із них хлопців і дівчат), віковий склад, чи були з'єднання з іншими класами, зміна класних керівників тощо.

2. Зміст і характер діяльності:

а) навчання: загальна характеристика успішності й дисципліни: нагляд, контроль за оцінками окремих учнів, вимоги класного керівника до учнів, активу і всього класу, взаємодопомога, її форми і організація, дисципліна учнів класу на уроках та при виконанні домашніх завдань, негативні моменти в навчальній роботі (шпаргалки, підказки, списування);

б) життя поза навчальними заняттями: зацікавленість сучасними проблемами розвитку українського суспільства, політичних подій, розвитку держави, музики, мистецтва, літератури, спорту, колекціонування тощо; виявлення цих інтересів у класі (читацькі конференції, відвідування театру, кіно, обговорення побаченого, походи, екскурсії, тощо), участь класу в суспільному житті;

в) інші види діяльності (типові ігри, праця, художня самодіяльність, образотворче мистецтво, спорт тощо); зв'язок з іншими класами (групами), організація, форма його вираження; вплив на клас батьківського активу.

3. Керівництво класом (групою) і його організація:

а) актив класу (групи): староста і його робота, організаторські здібності, турбота про окремих учнів, ставлення до громадської думки, особливості стосунків між учнями;

б) наявність у класі (групі) неформальних лідерів, їх особливості та засоби впливу на клас, ставлення до них активу, наявність «відкинутих», причини відчуженості та можливі шляхи зміни ставлення до них однокласників (одногогрупників);

в) система ставлень всередині класу, ступінь їх міцності, орієнтацій на єдність класу, вияв взаємної вимогливості, чуйності, дружньої турботи, взаємодопомоги, гуманізму, поваги, милосердя; наявність або відсутність групувань, їх внутрішня основа і міра зацікавленості у спільних справах класу (групи), критика і самокритика;

особливості стосунків між хлопчиками і дівчатками, прояви приятелювання і дружби між окремими учнями, внутрішня основа цих стосунків, емоційне задоволення чи незадоволення від них учнями класу (групи).

4. Особливості роботи класного керівника і його вплив на клас (групу): організаторські здібності, знання психології школярів, їх інтересів, загальний стиль керівництва тощо; ставлення класу до класного керівника, його авторитет серед учнів.

5. Рівень розвитку класу(групи): спрямованість, організаційна, вольова, інтелектуальна та емоційна єдність, підготовленість до спільної діяльності тощо.

6. Аналіз конкретних прикладів впливу класу на особистість того чи іншого учня і особистості на клас (групу).

7. Визначення основних недоліків в організації життя класу і конфліктів між його членами, шляхи їх подолання; характер загального емоційного клімату в класі: бадьорий, життєрадісний, інертний, напружено-нервовий тощо.

8. Загальні висновки про рівень розвитку класу (групи).

Примітка: кожне положення психолого-педагогічних характеристик має бути підтверджене прикладами на основі проведених спостережень.

Під час написання характеристики класу необхідно використовувати такі методи дослідження:

- спостереження за поведінкою дітей на уроках і перервах;
- бесіда з членами дитячого колективу, вчителями;
- методика соціометрії, методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі, методика групової оцінки особистості – обов'язкове використання 2-3 методик з наведенням листів опитування, результатів та аналізом отриманих даних (Додаток 3).

Схема психолого-педагогічної характеристики учнівського колективу

I. Загальні відомості.

(кількість учнів, з них дівчат, хлопців, вік)

II. Структура колективу і взаємини в ньому:

- 1) актив (склад, самостійність, роль в житті класу: авторитетний / неавторитетний);
- 2) лідери (формальний/неформальний), ізольовані, пасивні;
- 3) взаємовідносини в класі (дружний клас/недружний);

4) окремі угруповання в класі (на якій основі; відносини між ними).

III. Освітня робота класу:

1) стан успішності;
2) ставлення до навчання (інтерес підвищений/слабкий, відповідальне/невідповідальне), до окремих предметів (люблять/не люблять).

3) участь у предметних гуртках, факультативах.

IV. Громадська робота класного колективу.

(ставлення до громадської роботи: активність, інтерес, виконують доручення під контролем; наявність навичок громадської роботи: вміння планувати, організувати, керувати, оцінювати свою діяльність і діяльність товаришів).

V. Суспільно-моральний рівень колективу.

1) обізнаність в поточних подіях у країні і за кордоном (читають періодичну пресу, дивляться телевізор: регулярно/ні);

2) рівень проведення виховних заходів (високий /середній /низький, їх змістовність, активність учнів);

3) наявність традицій у колективі;

4) типові моральні якості учнів класу (відповідальність, сумлінність, патріотизм та ін. – типові для більшості учнів/ для половини класу/для окремих чи не сформовані у більшості учнів);

5) ставлення до праці;

6) культура поведінки (повага до оточуючих, тактовність – типові для більшості/половини/окремих чи не сформовані);

7) ставлення до вчителів (з повагою, виконують вказівки; скептично, завдання виконують під тиском; не поважають, саботують вказівки)

VI. Рівень естетичної вихованості колективу.

(наявність естетичних знань, естетичні смаки, участь у творчих гуртках).

VII. Здібності окремих школярів.

(склад формальних/неформальних лідерів, їх авторитетність).

VIII. Основні виховні завдання. Рекомендації і поради.

Які педагогічні заходи слід вживати для кращої організації класного колективу та його єдності.

Як використовувати класний колектив для виховного впливу на окремих учнів.

Додаток Ж

Психолого-педагогічна характеристика учня

План складання психолого-педагогічної характеристики учня

I. Загальні відомості про учня

- 1) Анкетні дані (прізвище, ім'я, по батькові; дата народження, клас (якщо клас спеціалізований, зазначити)).
- 2) Відомості про стан здоров'я (наявність хронічних захворювань, особливості функціонування нервової системи (швидко стомлюється після тривалого навантаження, не стомлюється).
- 3) Успішність (середній бал, зазначення предметів, з яких найвищі бали, найнижчі; зазначення предметів, до яких учень відчуває інтерес, а також найскладніші для нього предмети).
- 4) Позашкільні заняття (відвідування гуртків, секцій і т.д.).
- 5) Особливості сімейного виховання.

II. Прояв особистісних якостей у поведінці учня

- 1) Спрямованість інтересів (суспільна активність, працьовитість, відповідальність, ініціативність, організованість, допитливість, акуратність).
- 2) Ставлення до людей (колективізм, чесність, правдивість, справедливість, товарицькість, почуття товариства, чуйність, ввічливість, тактовність).
- 3) Ставлення до себе (скромність, впевненість у собі, самокритичність, уміння розраховувати свої сили, прагнення до успіху, першості, самоконтроль).
- 4) Ставлення дитини до колективу (авторитет дитини в колективі, товарицькість і розуміння товаришів, ставлення до негативних соціально-психологічних явищ у колективі тощо).
- 5) Положення учня в класі (авторитет у класі, лідерські якості).

III. Особливості психічних процесів і емоцій

- 1) Увага на уроках:
  - а) завжди легко і швидко зосереджує свою увагу на поясненні вчителя; ніколи не відволікається на уроці, помилок через неуважність на уроці не робить;
  - б) досить уважно слухає пояснення вчителя; відволікається рідко; іноді трапляються помилки в роботах через неуважність;

в) не завжди уважно слухає пояснення вчителя; періодично відволікається, часто робить помилки через неуважність, але самостійно виправляє їх при перевірці;

г) слухає досить уважно тільки у тому випадку, якщо йому цікаво, часто відволікається; постійно робить помилки через неуважність, при перевірці не завжди виправляє їх;

д) як правило, повільно і тяжко зосереджує свою увагу на уроці; мало що засвоює через постійні відволікання; робить багато помилок через неуважність і не помічає їх при перевірці.

2) Особливості пам'яті учня:

а) при завчанні завжди попередньо розбирається у структурі і змісті матеріалу; але й матеріал, що вимагає механічного завчання, запам'ятовує легко;

б) при завчанні може запам'ятати лише те, у чому попередньо розібрався; матеріал, що вимагає механічного запам'ятовування, дається важко;

в) матеріал, що вимагає механічного завчання, засвоює дуже легко, досить 1-2 рази переглянути його; має звичку не розбиратися у структурі й змісті матеріалу, що заучується;

г) при вивченні довго розбирається в матеріалі; при викладенні робить помилки за формою, але зміст викладає точно;

д) для запам'ятовування матеріалу багаторазово механічно повторює його, не перебираючи і не осмислюючи, робить значеннєві помилки.

3. Характеристика мислення учня:

а) швидко схоплює суть матеріалу, завжди в числі перших вирішує завдання, часто пропонує власні оригінальні рішення;

б) досить швидко розуміє матеріал, швидше за інших вирішує завдання, іноді пропонує власні оригінальні способи вирішення;

в) задовільно розуміє матеріал після пояснення в середньому темпі; зазвичай власних оригінальних рішень не пропонує;

г) у числі останніх учнів уловлює суть пояснень учителя (викладача); відрізняється повільним темпом обмірковування й вирішення завдань; відрізняється повільним темпом обмірковування й вирішення завдань;

д) розуміє матеріал після додаткових занять, у край повільно вирішує завдання, при вирішенні завдання сліпо використовує відомі «шаблони».

4. Емоційна реактивність учня:

- а) завжди емоційно реагує на будь-які життєві явища, його може схвилювати розповідь;
- б) звичайно емоційно реагує на життєві явища, але рідко що може схвилювати глибоко;
- в) рідко проявляє живу емоційну реакцію на події;
- г) жива емоційна реакція практично відсутня.

5. Характеристика загального емоційного тону школяра:

- а) постійно жвавий, дуже активний у всіх сферах шкільного життя, в усе втручається, береться за всі справи;
- б) жвавий, у міру активний у всіх сферах шкільного життя;
- в) жвавий, активний тільки у деяких сферах шкільного життя;
- г) у порівнянні з однокласниками менш активний і жвавий;
- д) практично завжди пригнічений, апатичний у всіх сферах шкільного життя, незважаючи на те, що здоровий.

6. Емоційна врівноваженість учня:

- а) завжди спокійний, у нього не буває сильних емоційних спалахів;
- б) зазвичай спокійний, емоційні спалахи дуже рідкісні;
- в) емоційно врівноважений;
- г) підвищена емоційна збудливість, схильний до бурхливих емоційних проявів;
- д) запальний, є частими сильні емоційні спалахи з незначних приводів.

Під час написання характеристики необхідно використовувати такі методи дослідження:

- вивчення документації навчально-виховного закладу;
- співбесіди з дитиною, викладачем, батьками, однокласниками;
- спостереження за її поведінкою на заняттях і перервах;
- психодіагностика (методика Г.Айзенка – ЕРQ, методика діагностики комунікативної установки В. В. Бойко, тривожності Спілбергера та Ханіна, методика діагностики рівня емпатійних здібностей В. В. Бойко, методика «Карта інтересів» та ін.) – обов'язкове використання 2-3 методик з наведенням листів опитування, результатів та аналізом отриманих даних.

Додаток 3

Анкета «Соціометрія»

Мета: визначити соціометричний статус кожного учня в системі міжособистісних стосунків у класному колективі. Вік учнів: від 10 років.

Обладнання: роздруковані бланки анкети, ручки чи олівці.

Інструкція: Після того, як кожен учень отримає бланк анкети, з ними проводиться короткий інструктаж. На першу частину анкетних питань діти дають відповіді, спираючись на вже набутий власний досвід та свої почуття. Щодо другої частини учням пропонують зробити три вибори за такими соціометричними критеріями:

2.0 та 2.1 для виявлення *емоційного лідера* (учня, який сприяє створенню в класі належного психологічного клімату);

2.2 для виявлення *інструментального лідера* (учня, який зорієнтований на діловий бік життя класу).

Обробка отриманих результатів. За отриманими відповідями підраховується сума виборів, що її набрав кожен учень класу, за кожним критерієм складається соціоматриця, і на основі її аналізу визначається статус дитини, виходячи з таких показників: 6 та більше виборів – «зірка»; 3–5 виборів – «популярний»; 1–2 вибори – «занедбаний»; 0 виборів – «ізолюваний».

Зразок заповнення соціоматриці:

Кого вибрав Хто вибрав	Андрійчук	Білоус	Ворслова	Гнатюк			Мірошник
Андрійчук		*		*		*	
Білоус			*			*	
Ворслова		*				*	*
Гнатюк	*					*	*
Дробиш	*			*			
Лавриненко		*		*			
Мірошник				*		*	
Кількість виборів:	2	3	1	4	0	6	2

На основі соціоматриці можна побудувати соціограму, яка надає можливість наочно представити соціальний статус учнів класу.

Соціограма класу:

Кожна окружність соціограми має певне значення:

- I. Внутрішнє коло – це «зона зірок», до якої увійшли лідери, які набрали максимальну кількість виборів.
- II. Друге коло – це «зона прийнятих» або «популярних», до якої увійшли учні, які набрали виборів вище середнього (3-5).
- III. Третє коло – це «зона неприйнятих, занедбаних», до якої увійшли учні, які набрали виборів нижче середнього.(1-2).
- IV. Зовнішнє коло – це «зона ізольованих», це ті учні, які не отримали жодного вибору.

Соціограма наочно представляє наявність угруповань у класі та взаємовідносини між ними й окремими учнями.

Бланк анкети «Соціометрія»

Дата заповнення: _____ Клас _____

Прізвище, ім'я: _____

1.1. Що ти вважаєш найважливішим в школі?

1.2. Який день тижня тобі подобається найбільше ?
Чому?

1.3. Що тебе найбільше цікавить у школі?

1.4. Чим би тобі хотілося займатися у вільний час?

1.5. Якби була можливість обирати, то в якому класі ти б хотів(-ла)
зараз навчатися?

Чому?

1.6. Які твої улюблені заняття?

1.7. Що у школі для тебе є найнеприємнішим?

1.8. Як ти навчаєшся?

1.9. На кого з однокласників за успішністю тобі хотілось би бути
схожим(-ою)? Чому?

2.0. З ким би ти хотів(-ла) сидіти за партою?
або _____

2.1. Кого з учнів свого класу ти запросив(-ла) би до себе на день
народження? _____

2.2. До кого з учнів свого класу ти звернешся по допомогу, якщо не
зможеш розв'язати якусь задачу?

Додаток К

Аналітична характеристика сайту школи.

Знайти в Інтернеті офіційний сайт навчального закладу.

Знайомлячись із ним, звернути увагу на зручність для огляду, інформативність і дизайн.

Опиши свої враження та зроби висновки.

Додаток Л Виконання завдань психолога та класного керівника або педагога-організатора позакласної та позашкільної роботи В описовій формі вказати, які саме завдання чи доручення отримав здобувач освіти; як виконував, та результат.

Додаток М Психолого-педагогічний аналіз уроку (ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ)

Тема: _____

Зміст уроку

Методи і засоби навчання, які було використано вчителем _____

Основні види контролю, які були застосовані на уроці:

Характеристика діяльності учнів на уроці

Виявлення інтересу та уваги при вивченні нового матеріалу:

Активність на етапі засвоєння та закріплення нових знань (чи знають студенти етапи уроку?):

Дисципліна протягом всього уроку: _____

Характеристика діяльності вчителя на уроці

Особливості мови вчителя (виразність, емоційність та інше):

Дотримання педагогічного такту:

Як було враховано вікові та індивідуальні особливості дітей

Підсумок уроку Сильні сторони:

Що можна було б змінити в уроці:

